

Premis Saputo 2003

La saidinenca Mercè Ibarz ha rebut el premi a la millor obra en llengua catalana publicada el 2002

Colònies d'Estiu dels Jaume I

Els Casals portaran aquest estiu a centenars de xiquets i xiquetes a Mequinensa, Arenys i altres punts de la Franja

Mercadet Solidari

El Col·legi Miguel Servet de Fraga ha organitzat la sisena edició d'aquesta iniciativa per enviar ajut a Nicaragua

LA FRANJA DE DESPERTA FERRO

Revista de les Comarques Catalanoparlants d'Aragó

1,80 €

Any 4 • núm. 28 • La Franja, juny de 2003

15 anys de Desperta Ferro!

DESPERTA FERRO

Lliurament dels Premis Despertaferro a Albelda l'any 1994

EDITEN:

Associació Cultural del Matarranya
C/ Pla, 4, 44610 Calaceit, Tel. 978 85 11 52
A/e: associació@matarranya.com
Consells Locals de la Franja
Institut d'Estudis del Baix Cinca-IEA
Aparat de Correus 116, Fraga (Baix Cinca)

DIRECTOR:

Màrio Sasot

COORDINADORS:

Josep Galan, Enric Marqués
i Hipòlit Solé

COL·LABORADORS:

C. Alcover, D. Badia, S. Barber, A. Bengochea, F. Blanch, M. Blanc, J. Boix, D. Borbon, V. Borbon, T. Bosque, A. Capdevila, J.A. Carré-galo, J. Cases, C. Castany, A. Castellnou, A. Enjuanes, J.L. Escuer, M. Espitia, J. Espluga, P. Fontoba, R. Ferrer, G. Francino, J. Galan, Q. Gibert, M. Gimeno, À. Huguet, V. Ibarz, V. Labara, O. Labat, P. Labat, J. Laforga, C. Lapresta, A. Larré-gola, J.A. Llerda, E. Marqués, C. Martí, M. Martínez, Mauri, C. Massagué, M. Mateo, D. Maza, C. Mesalles, I. Micolau, J. Micolau, G. Miret, J. Montclús, H. Moret, J. Motis, A. Orús, J. Pallarol, J. Pucho, A. Quintana, Ll. Rajadell, F. Ricart, M. Riu, M.C. Roca, E. Sabaté, A. Sáez, J. Salleras, M. Sampietro, J. San Martín, C. Sancho, X. Sebastià, J.L. Seira, A. Serés, J. Seuma, R. Sistac, R. Solana, C. Terés, R. Ventura, P. Vidal, D. Vidallet, G. Xacon.

CORREU ELECTRÒNIC:

tempsdefranja@wanadoo.es

SUBSCRIPCIONS I PUBLICITAT:

974 47 19 93 / 93 805 02 70

MAQUETACIÓ I IMPRESSIÓ:

Gràfiques del Matarranya, SL
grafiques@matarranya.com

DIPÒSIT LEGAL: TE-88/2000

ISSN: 1695-7709

EN VENDA A:

Albelda

Estanc Conchita

Calaceit

Papereria Abàs

El Torricó

Llibreria Pilarín

Fraga

Llibreria Badia, Estanc Bollic,

Llibreria Cabrera

Lleida

Llibreria de la Generalitat

Mequinensa

Papereria González

Reus

Llibreria Gaudí

Saidí

Llibreria Panadés

Saragossa

Kiosko Hermanos Vidal

Tamarit

Estanc Patrito

Tortosa

Llibreria El Temple

Vall-de-roures

Llibreria Serret

Una gran oportunitat

Les forces progressistes han creixcut de forma evident i considerable a la Franja. L'hegemonia del PSOE als Ajuntaments de la Ribagorça, la Llitera, el Baix Cinca i el Matarranya saragossà, és encara més palesa que en comicis passats. La irrupció d'una nova força d'esquerres (CHA) a diversos ajuntaments, quan en l'anterior legislatura tan sols tenia un regidor en tota la Franja, i el lleu debilitament del PP al Matarranya, que amb la possibilitat de pactes entre les altres forces polítiques (PSOE, PAR,CHA, IU), encara pot perdre més alcaldies de les esperades, contribueix a donar aquest to roig (o rosa pàlid) al mapa polític de la Franja sorgit després de les eleccions autonòmiques i municipals del 25-M.

Desde *TdF* pensem que aquesta voluntat progressista dels votants de la Franja té que animar i comprometre als responsables dels nous Ajuntaments sorgits de les urnes a emprendre o intensificar una política més decidida i profunda de recolçament a la llengua i la cultura pròpies a tots els nivells de la vida social i quotidiana dels nostres municipis i comarques.

Des de que van nàixer, el 1979, els nous Ajuntaments democràtics, els municipis han sofert una clara evolució positiva des del punt de vista de les seues infraestructures urbanes (nous Casals de la Vila, carrers millorats, cases d'interès històrics restaurades, etc.), interurbanes (els nous eixos de la Llitera i el Baix Cinca, etc.) i bens culturals de primer ordre millorats com els monestirs medievals d'Ovarra, Roda, esglèsies

com la Freixneda, Saidí, San Pere de Fraga, etc...) que, juntament amb importants iniciatives privades poden facilitar el creixement turístic de les nostres comarques.

Un cop aixecades les bases de la consolidació econòmica i urbanística de les nostres viles (mai exemptes d'altres necessitats materials i socials com la millora de la xarxa sanitària, i la integració i assentament de la nova població emigrant), cal pensar seriosament en la revitalització de la nostra llengua i cultura.

Cal que des dels governs municipals i els consells comarcals del nostre territori es plantegen polítiques lingüístiques «de base» com augmentar l'ús del català als plens municipals redactant les actes bilingües, agilitzar la retolació bilingüe dels carrers, places i accessos principals als pobles, organitzar actes culturals que utilitzen i promocionen la llengua autòctona, utilitzar més aquesta llengua en les publicacions municipals, etc. També seria interessant crear grups d'estudi per a trobar mètodes d'integració en català a la població emigrada, etc.

Des de les noves comarques, és molt important que els seus responsables culturals es plantegen amb profunditat la conservació i difusió del patrimoni lingüístic, a l'igual que faran, o haurien de, amb el patrimoni monumental, etnològic o musical.

Totes aquestes mesures i altres és el mínim que es mereix la voluntat –i la il·lusió– de la gent progressista de la Franja, majoritàriament expressada a les urnes.

ESTISORES

Miguel Estaña

s u m a r i

2

Editorial

3

Salutació del director

3

Cartes dels lectors

4

Especial Eleccions

7

El Baix Cinca

10

Entrevista

Miguel Àngel Ruiz,
director de «La veu
del Matarranya» de Favara

12

La Llitera i la Ribagorça

14

El Matarranya

15

Tema del mes:

Història d'una il·lusió. Quinze anys
dels premis Desperta Ferro!

16

Aragó

17

Gent de Franja

18

Països Catalans

19

Opinió:

La guerra i la vida

salutació del director

Els Premis Desperta ferro! compleixen aquest curs quinze anys. Que una iniciativa d'uns quants joves d'una petita associació cultural, els Consells Locals de la Franja, arribés a cuallar, a créixer i a tenir una continuïtat, no solament és quelcom digne d'elogi, sino gairebé un petit miracle. He estat darrerament a un

Congrés Internacional sobre Llengües minoritàries, del qual donarem notícia en el proper número, i hom pogué veure's que les tasques per a anar avançant cap a la revitalització d'una llengua no oficial no són gens fàcils i que les activitats culturals, a vegades amb molt més ajut institucional i financer, no duren tant com aquesta.

En aquests quinze anys, centenars d'alumnes de la Franja cada curs han après a contar les seues històries per escrit, a somniar i imaginar les coses en la seua pròpia llengua, i alguns li han trobat gust a l'ofici d'escriure i poden ser els propers escriptors que eixiran de la terra en un futur no llunyà.

Ara seria desitjable que Ajuntaments, DGA i altres entitats públiques i privades garantitzen la continuïtat d'aquests guardons, i que com a colofó d'aquests fructífers quinze anys, s'editessen en un o diversos volums els treballs premiats en aquest període.

Mário Sasot

cartes dels lectors

Rectificar és de savis

La catalogació unitària de totes les obres escrites en català a la Biblioteca Nacional és una realitat gràcies a la pressió social en favor de la unitat de la nostra llengua.

Des d'ACPV no podem sinó felicitar a totes les entitats, administracions i personalitats individuals que al llarg dels darrers mesos han denunciat la mesura segregacionista de catalogar el llibres escrits al País Valencià amb el codi «val» davant del codi «cat» emprat per als llibres en català publicats a Catalunya i les Illes Balears. Gràcies a aquesta pressió del món cultural i polític de tots els Països Catalans s'ha fet possible la rectificació de la Biblioteca Nacional.

Després d'adoptar un model de catalogació acientífic i discriminador, la Biblioteca Nacional espanyola ha hagut de modificar la seua política i adoptar el sistema internacional de catalogació, que no fa aquesta distinció -tal com dictamina la comunitat científica-. Aquesta rectificació no es resultat d'una decisió voluntària del responsables de la Biblioteca Nacional sinó de les nombroses veus que s'han alçat contra una model de catalogació que atempta contra la nostra llengua i la nostra cultura. Administracions, personalitats del món de la cultura o la gran majoria d'agents socials dels Països Catalans han denunciat un pràctica orquestrada i avalada per la dreta espanyola.

L'única manera de respondre als atacs -lamentablement cada vegada més nombrosos- a la llengua dels valencians és la mobilització i la denúncia decidida. Des d'ACPV considerem que aquesta petita victòria n'és un exemple i ens ha d'encoratjar més, si cap, a defensar, reclamar i vetlar pel respecte a la llengua catalana i la seua unitat.

Acció Cultural del País Valencià

Resposta a CNT

En relació amb l'article publicat al número 27, maig de 2003 titulat «Fòrum per la pau» i signat per la CNT de Fraga, vull fer els següents aclariments:

1. Efectivament, és un **error dir i/o insinuar que l'Ateneu va organitzar les accions contra la guerra a Fraga** ja que, com s'explica en l'article, **va ser el Fòrum per la Pau** el que va convocar aquestes manifestacions i altres accions. Per tant, **allà on diu «Ateneu» hauria de dir «Fòrum per la Pau».**

2. És un error **personal i intransferible**. Crec que l'Ateneu **no ha d'aclarir absolutament res** perquè, encara que sóc un dels membres impulsors d'aquest projecte, ni sóc el portaveu d'aquesta entitat, ni aquesta signa l'article. Per tant, l'Ateneu no té cap responsabilitat.

3. Es tracta d'un **error gros, no un acte de mala fe**. Encara em pregunto què és el que m'ha traït: el subconscient, l'inconscient, el pre-conscient o jo què sé Espero que el tema hagi quedat ben aclarit i no quedin dubtes. Per si de cas, m'imposo el càstig de copiar una frase deu vegades (i sense utilitzar el «copiar»-«pegar»!):

El Fòrum per la Pau és el col·lectiu que va convocar les mobilitzacions contra la guerra i no l'Ateneu.

El Fòrum per la Pau és el col·lectiu que va convocar les mobilitzacions contra la guerra i no l'Ateneu.

El Fòrum per la Pau és el col·lectiu que va convocar les mobilitzacions contra la guerra i no l'Ateneu.

El Fòrum per la Pau és el col·lectiu que va convocar les mobilitzacions contra la guerra i no l'Ateneu.

El Fòrum per la Pau és el col·lectiu que va convocar les mobilitzacions contra la guerra i no l'Ateneu.

El Fòrum per la Pau és el col·lectiu que va convocar les mobilitzacions contra la guerra i no l'Ateneu.

El Fòrum per la Pau és el col·lectiu que va convocar les mobilitzacions contra la guerra i no l'Ateneu.

Pep Labat

El PP conserva bona part dels Ajuntaments de la darrera legislatura al Matarranya

Els Consells Comarcals hauran de determinar amb aliances els seus governs

■ Natxo Sorolla

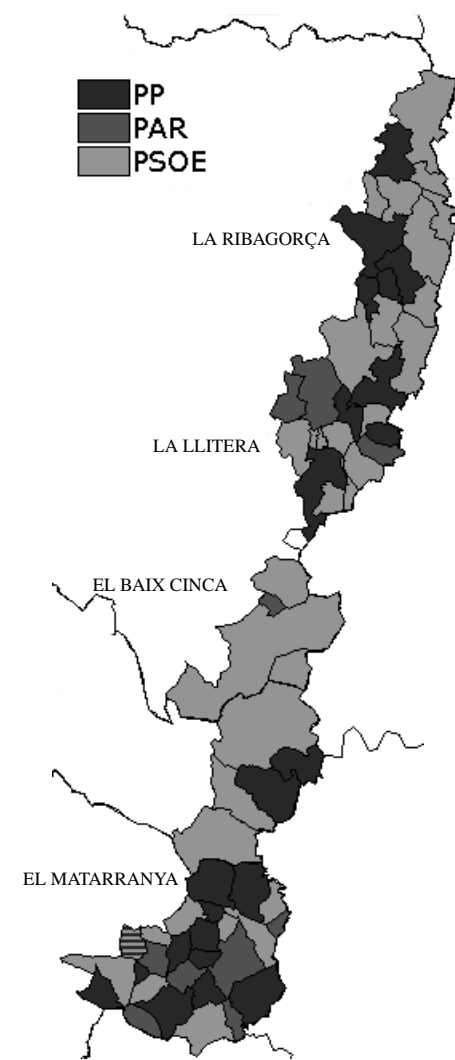
13.328 matarranyencs tenien dret a triar el seu alcalde el passat 25 de maig i així ho va fer més del 80%, obtenint una destacada xifra de participació civil a l'acte quadriennal.

29 viles que comprenen les valls del Bergantes, lo Mesquí i el Matarranya (Mequinensa apareix a l'apartat del Baix Cinca) es van pronunciar per triar els Ajuntaments i les Corts d'Aragó. I també de forma no directa, els Consells Comarcals i les Diputacions Provincials.

Eleccions Municipals

Van concórrer a les eleccions municipals los partits tradicionals PSOE, PAR i PP juntament amb lo grup minoritari a nivell municipal d'IU, que només va presentar llista a la Torre Vilella. Esta convocatòria va comptar amb una nova incorporació al Matarranya: la Chunta Aragonesista (CHA) que va formar llista a 4 viles matarranyenques: Queretes, Vall-de-roures, la Freixneda i Bellmunt de Mesquí. Totes les viles van comptar amb diferents opcions per triar alcalde a excepció d'un únic poble: Torredarques, amb una única jove candidatura del PAR. És important destacar l'absència a tot lo Matarranya de cap llista independent.

Los resultats municipals apareixen agrupats per majories absolutes de regidors d'un partit, és a dir, aquells pobles a on lo partit pot votar el seu candidat a l'alcaldia en solitari. 12 alcaldies del Matarranya seran per al PP, 7 per al PAR i 6 per al PSOE. 4 alcaldies van quedar pendents dels acords entre les llistes per l'absència

Resultats de les eleccions locals a tots els municipis de la Franja

de cap majoria absoluta: Massalió, Pena-roja, Vall-de-roures i Valljunquera.

En total, lo nombre de regidors obtinguts per cada partit en tota la regió són los següents: lo PP en va aconseguir 79, PSOE 63, PAR 50 i CHA aconseguí representació amb 1 regidor a Queretes i IU

no va aconseguir cap representant als ajuntaments.

Eleccions Autonòmiques

Els resultats generals són los següents: un 38,5% dels vots per al PP que és seguit de prop pel 37,1% del PSOE. La tercera força seguix sent lo PAR (17,2%) i ja de lluny estan lo 3,9% de CHA i el 0,8% d'IU. *Altres* partits molt residuals van agrupar 0,34% del vot.

Per tant, lo Matarranya manté una majoria, encara que ajustada, del PP i un relativament vot sòlid al Partit Aragonès, fet que l'enquadre a tot l'àmbit de les comarques del sud de la demarcació de Terol que mantenen majories *populars* com si continuaren les majories absolutes valencianes d'este partit, en confrontació a tota la resta de la Franja (i Aragó) de majoria socialista.

Si mos fixem, los percentatges comarcals, tenen una majoria de viles conservadores a un costat (17) i una minoria progressista (12), lo que cal interpretar com una massa de viles menudes de vot conservador enfront de, menys, viles grans de vot progressista, com

Maella, la més gran de la regió sociolingüística.

Ara bé, cal destacar que el vot matarranyenc a les autonòmiques és apreciablement més conservador que el de la demarcació de Terol i encara destacadament més que la mitjana de la Comunitat Autònoma.

Los tres consells comarcals queden a disposició dels pactes.

Los consells comarcals, òrgans de govern comarcal que es distribuïxen a partir dels resultats als ajuntaments, s'han resolt d'una forma menys clara i no hi ha hagut cap majoria absoluta. La comarca del Matarranya es configure amb 8 consellers del PP, 6 del PSOE i 5 del PAR, mentre les viles del Bergantes i el Mesquí tenen també una majoria conservadora a la Comarca del Baix Aragó amb un empat a 13 consellers del PSOE i el PP, 5 per al PAR i 2 respectivament per a IU i CHA. Finalment les viles catalanoparlants de la demarcació de Saragossa a la comarca del Baix Aragó - Casp estaran governades a partir de la següent disposició: 11 el PSOE, 7 el PP, 5 la llista independent Compromiso Por Caspe i 1 respectivament per al PAR i CHA.

Si les viles que ham estat tractant formaren una comarca en lo seu conjunt, lo Consell Comarcal que de ben segur serie de 25 consellers, es formarie amb 11 consellers del PP, 9 del PSOE i 5 del PAR., lo que necessitaria un pacte amb majoria de 13 consellers per formar govern que cap partit tindria en solitari.

El PSOE torna a guanyar a la Ribagorça i a la Llitera

■ Aleix Castellnou - Anna Enjuanes

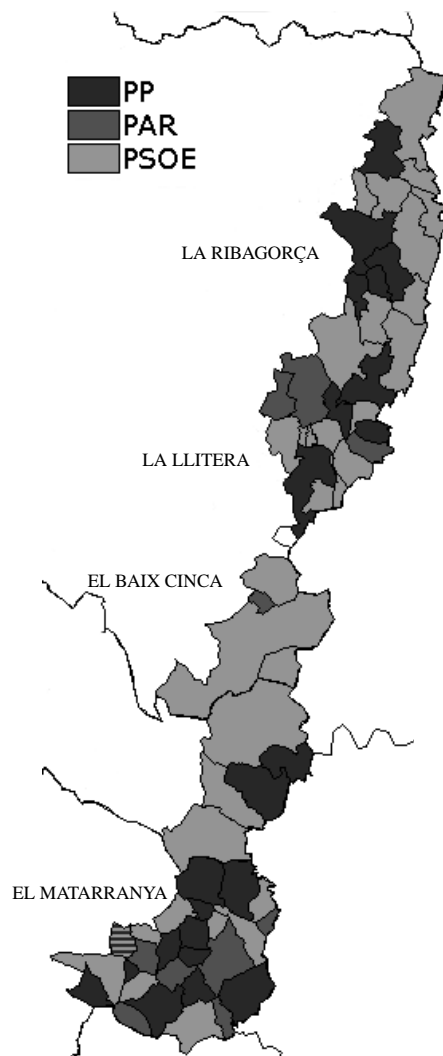
La Ribagorça no ha estat una excepció. Com en la resta de comarques de la Franja i de tot Aragó, el PSOE ha revalidat el seu avantatge respecte de la resta de forces polítiques. Els ribagorçans han posat de manifest que continuen atorgant la seva confiança al partit que lidera el seu il·lustre concitadà Marcelino Iglésias. Amb els resultats a la mà, sembla que no hi ha cap altra lectura possible dels esdeveniments. Bé, en tot cas, caldria apuntar que el PP ha registrat una davallada considerable, la qual cosa resulta evident tenint en compte l'acció de govern que ha dut a terme aquest partit des de Madrid respecte a l'Aragó. Pel que fa a la CHA i el PAR, com en el cas d'IU, els resultats han estat més heterogenis. A grans trets, però, els grups més o menys nacionalistes –donada la plasticitat semàntica d'aquest vocable–, la CHA i el PAR, es situen darrere el PP, respectivament, talment s'ha donat al conjunt d'Aragó. IU tancaria la llista de partits més votats. Si

fa no fa, doncs, els ribagorçans s'han mantingut en la línia de la resta d'aragonesos, tot i que la participació, de més d'un 78%, ha estat aquí superior a la resta d'Aragó, que no ha arribat al 71%.

El cas de Benavarri, la capital de la Ribagorça, amb gairebé un miler d'habitants, exemplifica l'esmentat. El PSOE ha guanyat més de 100 vots, arribant als 277, quan el 1999 n'obtingué 152. El PP, en canvi, ha perdut gairebé 100 vots respecte l'anterior legislatura, passant de 217 a 147. La CHA, al seu torn, ha triplicat el nombre de vots, arribant a 156, i el PAR ha baixat de 293 a 124.

PSOE i PP continuen sent les forces majoritàries a la Ribagorça, amb un clar avantatge dels primers respecte als segons. De fet, la dicotomia PSOE-PP, o més aviat PP-PSOE, com és sabut, governa tot l'Estat espanyol exceptuant Catalunya, País Basc, Navarra i Canàries, on, pendents encara de les eleccions autonòmiques, tenen preeminència

els partits nacionalistes. Però els resultats electorals a la Ribagorça, com a la resta de la Franja i a tot l'Aragó, deixen entreveure que aquesta regió compta també amb un tret diferencial, segons dèiem ja al començament: l'ascens del PSOE i la davallada del PP ha estat més notable que en cap altre lloc del país. Aquí s'ha donat justament la proporció inversa que a la resta de l'Estat. Aragó és l'Espanya a l'inrevés. I tot apunta que la resta de forces polítiques continuaran escalfant posicions de manera que s'acabi arribant a un estat d'equilibri, sense partits majoritaris.

Resultats de les eleccions autonòmiques a tots els municipis de la Franja

A la comarca de la Llitera les eleccions han estat força favorables a les llistes que va presentar el PSOE. Al Torricó, el socialista, Salvador Plana ha aconseguit majoria absoluta amb vuit dels nou regidors que hi havia en joc. Ha guanyat un regidor més respecte a l'anterior legislatura. A l'Ajuntament de Binèfar el PSOE també ha guanyat encara que amb majoria relativa, que li dona sis dels tretze regidors. La segona força política va ser el PP, que va obtenir un altre cop cinc representants, mentre que la CHA i el PAR es quedaven amb un

regidor cada un. El consistori es queda amb la mateixa composició de forces que l'anterior legislatura.

El canvi més important s'ha produït a Tamarit de Llitera on l'aragonesista Javier Pelegrí, alcalde dels darrers quatre anys, ha perdut la meitat dels vots respecte l'any 1999 i ha passat de quatre a dos edils. Els PSOE obtingué quatre regidors a l'igual que el PP, que és la força més votada al municipi, mentre que la CHA entra amb una regidora. Seran els pactes els que decideixen sobre l'alcaldia. També al Campell s'ha produït

el canvi més important, ja que els electors han fet fora de l'alcaldia el PP, que ha passat de tenir quatre regidors a només un, i han donat la majoria absoluta a Josep Antoni Chauvell, del PSOE, que tenia fins ara tres regidors als que ara en suma dos més. Hi entra també el PAR amb un regidor.

A Sant Esteve de Llitera, la població ha repartit per igual les forces, entre PAR, PP, CHA i PSOE. Serà determinat la coalició que puguin fer els partits per obtenir l'alcaldia.

A la resta de la comarca de la Llitera no s'han produït grans canvis. Albelda, Castillonroi, Sanui i Peralta seguiran governats pel PAR amb majoria absoluta.

Vencilló, Camporrells i Baldeuou seguiran amb alcaldes socialistes mentre que Esplús que estava governat pel PP i la Baells, hauran d'esperar les converses amb les altres grups per saber qui serà l'alcalde.

El PSOE manté la majoria absoluta a Fraga

Vicent Juan guanya les eleccions a Fraga

El PSOE governarà a sis dels onze municipis del Baix Cinca

■ **Jaume Casas**

Votació de Vicent Juan, alcalde electe per Fraga

El Partit Socialista ha estat el guanyador de les eleccions municipals a Fraga i a la comarca del Baix Cinca on sis dels onze Ajuntaments tindran l'alcalde socialista. Son els de Fraga, on Vicent Juan repetirà amb majoria absoluta (PSOE 9, PP 6, PAR 2), Ballovar, amb Maria José Fonanet (PSOE 5, PP 4), Bellver, amb Jesús Alegre (PSOE 6, PP 2, PAR 1), Candanos, amb Antonio Guisado (PSOE 4, PP 3), Chalamera, amb Martín Bayona (PSOE 6, PAR 2, PP 1) i Torrent, amb Evaristo Cabistany (PSOE 6, PAR 2, PP 1). El Partit Popular obté la majoria absoluta a Osso de Cinca, amb Antonio Romero (PP 5, PSOE 2), alhora que José Luis Sanjuán serà alcalde de Villella pel Partit Aragonés (PAR 4, PP 2, CHA 1).

Als Ajuntaments de Saidí, Mequinensa i Ontinyena, cap

partit ha obtingut la majoria absoluta, per la qual cosa s'haurà d'esperar als pactes postelectorals. El PAR podria governar a Ontinyena (PAR 3, PP 3, PSOE 1) i a Saidí (PAR 4, PSOE 4, PP 1) amb Núria Soler i Mª Teresa Font, tot i que necessitaran el suport dels regidors del Partit Socialista, en el primer cas, i del Partit Popular, en el segon.

Més problemàtic es presenta el cas de Mequinensa, on el Partit Socialista ha estat la força més votada, amb 5 regidors. Esquerra Unida en té 4 i Partit Popular i Partit Aragonés compten amb un cada un. Fins ara venia governant Esquerra Unida, amb Jaume Borbón, amb el suport del Partit Aragonés, un suport que, en cas de repetir-se, tampoc li garanteix la governabilitat. Tots els representants polítics s'han mostrat oberts a estudiar pactes, sense

renunciar a cap possibilitat, i negociant sempre sobre programes i projectes municipals.

A nivell comarcal, el PSOE manté la majoria absoluta en el Consell Comarcal, amb tretze dels vint-i-cinc consellers, els mateixos que ja tenia. el Partit Popular es consolida com a la segona força, guanyant un conseller i pujant a set, mentre el PAR es manté amb quatre, i Esquerra Unida en perd un dels dos que tenia. Els noranta-set regidors que tenen els onze Ajuntaments del Baix Cinca es reparteixen així: PSOE, 46 regidors; PP, 29 regidors; PAR, 15 regidors; Esquerra Unida, 4 regidors i Chunta Aragonésista, que s'estrenava en aquests comicis, obté un regidor a Villella. Cal destacar els resultats obtinguts pel PP, que incrementa cinc regidors en els Ajuntaments

del Baix Cinca, però perd l'Ajuntament de Candanos, on Andrés Pueyo feia dotze anys que governava.

Vicent Juan repetirà per tercera legislatura consecutiva com a alcalde de Fraga, mantenint la majoria absoluta que ja ostentava, amb 2.900 vots, el 46'12 % dels sufragis emesos, i un total de nou regidors. En relació a les eleccions del 99, el PSOE perd un regidor i rep 138 vots menys. El PSOE destaca la confiança renovada pels fragatins en la seua gestió. La pèrdua d'un regidor l'atribueixen al desgast dels anys de govern i es proposen continuar en el treball iniciat, incidint especialment en temes d'educació i de cultura, la neteja del riu, els regadius dels Monegres o la consolidació del corredor de la Nacional II, com a eix industrial i de desenvolupament de Fraga. El Partit Popular no només aguanta a Fraga sinó que millora els resultats del 99, passant de 5 a 6 regidors, amb un total de 1.825 vots (el 29'45 %). El seu cap de llista, José Luis Moret manifestava la seua satisfacció per haver recuperat un regidor, tot i que en confiava un més per tal d'evitar una altra majoria absoluta. El PAR es queda tal com estava, amb dos regidors, malgrat obtenir més vots que el 99, un total de 919 (el 14,61%). El seu candidat Joaquín Tejera tot i haver confiat en un millor resultat, se n'aconformava. Chunta Aragonésista s'ha quedat a les portes d'obtenir representació municipal, amb 299 vots, mentre que Esquerra Unida ha sigut la gran derrotada i es queda com a cinquena força a Fraga, amb 140 vots.

Lliurament dels premis «Pedro Saputo»

■ Màrio Sasot

El passat 17 de maig es va fer lliurament a Saragossa dels Premis «Pedro Saputo 2002», dins dels actes programats en el transcurs de la Fira del Llibre que tingué lloc durant aquella setmana.

En el marc de la caseta del Comitè de la Fira, enmig de la Gran Via saragossana, tingué lloc sota un sol esplendorós, l'entrega dels premiats aquest any, després d'una lectura d'un conte del llibre del fornolenc Braulio Foz a càrrec de l'actor aragonès del

grup de teatre El Temple, Ricardo Joven.

Els guardonats foren, dins de l'apartat de Literatura en Llengua Catalana, la saidinenca Mercè Ibarz, per la seua obra *A la ciutat en obres* (Quaderns Crema). Ànchel Conte obtingué el premi a una obra publicada en aragonès amb el poemari *E zaga o mar o desierto* (Pucofara/Prensas Universitarias).

El premi a l'obra publicada en castellà fou per a Zeta (DVD) del professor i escriptor saragossà Manuel Vilas.

Nou èxit del Mercadet Solidari del CEIP Miguel Servet de Fraga

■ Jaume Casas

El col·legi públic Miguel Servet de Fraga va celebrar el passat 8 de juny la sisena edició del seu tradicional mercadet solidari, a benefici de Nicaragua. La principal novetat és que a partir d'enguany, l'agermanament i les ajudes aniran destinades al col·legi Doris María Tejerino, que ha assumit la labor social, educativa i assistencial de la Fundació La Verde Sonrisa, amb qui el col·legi fragatí està agermanat des de fa cinc anys.

Una edició més es van vendre pràcticament tots els productes del mercadet, els elaborats pels mateixos alumnes, pares i professors del centre, així com els de comerç just i Intermon. A més a més del mercadet, la jornada va comptar amb diverses sessions de contacontes, a càrrec del mateix CEIP Miguel

Servet i del col·legi Francisco Galiay de Ballovar, el tradicional concurs de *trompitxó*, i una gran festa final amb el grup d'animació infantil El Sidral. A més, hi hagué exposicions de fotos, cartes de Nicaragua i una històrica del centre, quan es denominava Colegio Nacional Matías Montero.

Un dels responsables del mercadet i de l'intercanvi, Josep Lluís Cruz, recordava sobre les característiques dels projectes que contribueixen a finançar el Miguel Servet i l'Ajuntament de Fraga, amb part de la partida del 0,7% que són projectes que busquen l'autofinançament, a més de complementar la posada en funcionament d'una guarderia amb complements econòmics del tipus de forn de pa, petites granges, etc.

Franco i Fraga

El lector recordarà que no fa gaire es va aixecar un gran avalot quan, a un cartell de l'AVE, va aparèixer Fraga com a pertanyent a Lleida. Pobre Cascos. Deu n'hi do l'esbrancada. El columnista reflexiona que si un 30% de la gent dels fragatins, en converses de bar, reconeix que Fraga hauria de pertànyer a Lleida. Un altre 30% també ho pensa... però s'ho calla. I un altre 30% s'hi oposa, a la llum de l'aparició de *transcendental* documentació, aquests percentatges haurien de canviar radicalment i el sector més recalçant al canvi de fronteres s'ho hauria de replantejar, especialment els militants del PP, sigles que, com se sap, alguns interpreten com Partit de Paco... ja saben a quin Paco em refereixo.

Disposem d'un document –a disposició dels lectors– que afirma el següent: «*Su Excelencia el Jefe del Estado Español, considerando que conforme a las disposiciones y circunstancias prevenidas por la actual legislación, D. José Galán Castañ, nacido el 26 de marzo en Fraga (Lérida) ha hecho constar su suficiencia en la Universidad de Barcelona con la calificación de... etc., etc., etc. Madrid, 21 de febrero de 1974*».

Compte! El 74!!! Encara estava viu!!! Amb tot el respecte i consideració, si Franco va dir que Fraga era de Lleida és que era de Lleida i no se'n parli mes. Qui ho hagués pensat! I si Fraga és de Lleida, no en va dir res en Franco. Caldria obrir un altre debat.

Josep Galan

L'IEBC-IEA acull el lliurament dels premis Desperta Ferro!

■ Pep Labat

Premis Desperta Ferro!

L'Institut d'Estudis del Baix Cinca IEA va fer possible que enguany es lliuressin els 16è premis de Literatura Infantil i Juvenil Desperta Ferro! a la comarca del Baix Cinca. A l'igual que l'any anterior, el Palau Montcada de Fraga va acollir el passat 31 de maig aquesta gala anual. Aquesta és una de les principals activitats que Consells Locals de la Franja, amb la col·laboració d'altres entitats i institucions, organitza per a tota la Franja. El jurat va concedir el premi en la categoria de cartell anunciador a Javier Serveto de Fraga per un treball on quedava palès l'esforç per escriure i crear un text amb les seves diferents dimensions (a mà, amb ordinador, etc.). Pel que fa a les narracions, es van premiar els següents treballs: *La bruixa de Laia Silvestre* (2n premi) i *El nen diferent dels altres* de Júlia Cruz (1r premi) –les dues del CEIP Miguel Servet de Fraga– en la categoria A; *Les baralles entre guineus i grangers* de Núria Santamaria (2n premi) i *Un crim?* d'Anna Castarlenas (1r premi) –del CEIP San

Miguel de Tamarit i CRA La Llitera, respectivament– en la categoria B; *La deessa de la llum* de Mª Paz Frago (2n premi) i *La mirada de la mar* de Sílvia Abadia (1r premi) –del CRA del Torricó i Col·legi Santa Anna, respectivament– en la categoria C; i per últim, *Torno a néixer* de Bàrbara de Díos (2n premi) i *El mag del violí* d'Eva Fernández (1r premi) –de l'IES Ramon J. Sender de Fraga i del Col·legi Santa Anna de Fraga, respectivament– en la categoria D.

Jornades Cinga

Per una altra part, el mateix dia, però al matí, l'IEBC va celebrar les Jornades Cinga 2003. Aquesta activitat consisteix en una jornada de conferències amb l'objectiu de donar a conèixer els continguts de l'anuari Cinga. Enguany, aquesta publicació aplegarà articles d'especialistes sobre la fauna de la nostra comarca. L'acte d'aquest any va consistir en una xerrada a càrrec de Guillem Xacon amb el títol *L'Aiguabarreig, paradís natural, present i futur*. L'IEBC no descarta completar aquesta

jornada el mesos posteriors amb altres conferències dels articulistes de l'anuari.

Fòrum per la Pau

Per últim, és important destacar les activitats fetes durant el mes de maig pel Fòrum per la Pau (col·lectiu que aplega a nombroses associacions, entitats de tot tipus, sindicats, etc. de la comarca del Baix Cinca) del qual l'IEBC en forma part a través de l'Ateneu: xerrada *Les dificultats de la cooperació amb Iraq després de la invasió anglo-americana* per Agustín Gavín, coordinador a l'Aragó del Moviment per la Pau, el Desarmament i la Llibertat; xerrada *Els xiquets del carrer a Bolívia*: una proposta en positiu per Pedro Bermejo, col·laborador en la Residència de Bolívia i una taula rodona amb el títol *Sàhara Occidental: estat de la qüestió* amb César Carbonell de l'Associació UMDRAIGA Amics del poble saharià a l'Aragó, Alí Mojhta, delegat del Front Polisari a Aragó i Luís Casanovas i Pilar Nadal, família acollidora de xiquets saharians.

Colònies d'estiu a la Franja

■ Guillem Chacon

D'ençà que fa nou anys Mequinensa va acollir els primers campaments de natura de l'Aiguabarreig la Franja s'ha anat convertint en un destí cada camí més sol·licitat per centenars de xiquets en arribar l'estiu.

Des de fa quatre anys Acció Cultural del País Valencià l'ha triat també com a destí de les seues colònies oficials i noves iniciatives s'incorporen entre l'estiu passat i el proper.

Mequinensa continua essent la vila que acull més estades, des de maig és ben be impossible encabir un grup en el seu alberg municipal a la ribera d'Ebre. Col·legis que fan els seus crèdits de síntesi i finals de curs atrets per l'oferta de l'Aula de Natura de l'Aigua-

barreig i estades de jòvens del centre d'Europa s'estenen fins al mes d'agost.

Però les colònies com a tal de la Franja són quatre enguany. En primer lloc l'Aula de Natura de l'Aiguabarreig ofereix la primera setmana de juliol les primeres colònies d'Art i Natura. S'afegeix al panorama el nou alberg de Castellonroi que treballarà el medi natural de l'entorn de l'embassament de Santa Anna en tres torns al llarg de juliol.

Arenys de Lledó acull les segones Colònies d'Estiu dels Països Catalans, que organitzen els Casals Jaume I de la Franja, Òmnium Cultural, l'Obra Cultural Balear, la Plataforma per la Llengua, la Coordinadora d'Associacions per la

Un grup de colònies passejant per Calaceit

Llengua i el Casal Jaume I de Perpinyà i que tenen la característica de que hi participen xiquets i monitors de tots els territoris de llengua catalana.

I juliol acaba novament a Mequinensa on l'Estació Biològica de l'Aiguabarreig

organitza els seus ja novens campaments de natura. Tota una oferta a la Llitera, Baix Cinca i Matarranya per a descobrir els nostres pobles, llengua, cultura, natura, tradicions i fer tallers de tota mena en convivència.

ESTAMPES RIBERENQUES

Pel català com a llengua apolítica a la Franja

■ Cristina Reales

En el actual context de la problemàtica sobre la Llei de Llengües, sobta el generalitzat conformisme sobre aquest tema i resulta trist haver de ser testimoni d'aquest *impasse* on som aturats a hores d'ara. Al 1995 la Comissió Europea va manifestar al *Livre Blanc sur l'éducation et la formation* la necessitat de tot ciutadà europeu de conèixer varies llengües comunitàries. Avui, moment en el que tothom te assumida l'indiscutible necessitat d'aprendre llengües estrangeres com una exigència pròpia del nostres temps, es nega a la Franja la possibilitat d'aprofundir en el coneixement de la llengua que es parla en aquest territori quotidianament i que s'està transformant en un *pot-pourri* de castellanismes i neologismes –producte de la nostra fructífera inventiva– per manca d'un ensenyament mínimament normalitzat de la llengua. Resulta nefast que la «politització» de la cultura ens anul·li el dret a tenir un coneixement adequat dels nostres arrels lingüístics. Tots aquells que utilitzen el temor a «l'exacerbació dels nacionalismes» com argument per confrontar-se a aquest projecte, demostren mancar de memòria i coneixement històric, ja que una de les causes principals de la gènesi de l'esperit nacionalista està en la repressió lingüística. Sembla que aquest (avant)projecte de Llei s'està debatent massa tard i en el lloc equivocat.

Al marge de l'aspecte ideològic, el pragmatisme s'hauria d'imposar: la situació actual és problemàtica en el moment en que l'aprenentatge del català esdevé imprescindible per imperatius acadèmics o professionals. I ara faig referència a un gran nombre

d'habitants de la Franja que estudien i treballen a Catalunya i que aprenen a escriure el català a corre-cuita, amb la impotència de ser conscients que el cervell adult no aprèn llengües amb la mateixa facilitat que el cervell d'un infant. I, és clar, el català oral «standard» es va adquirint per immersió lingüística diària, i no a l'edat recomanable.

Ja que sembla que necessitem sempre actuar a partir de models que venen de fora, és pertinent comentar que a països com a Bèlgica s'aprofita la situació lingüística i geogràfica per a ampliar l'oferta educativa, i els alumnes estudien les matèries curriculars en diferents llengües: les ciències socials en francès, les matemàtiques en flamenc i la tecnologia en anglès, per exemple. En algunes zones s'incrementa l'oferta amb l'alemany. L'ensenyament dels continguts acadèmics en diferents llengües no és pas cap novetat. I el futur de la didàctica de les llengües «segones» probablement es desenvoluparà en aquest sentit: aprendre una llengua no com a matèria sinó com a instrument per aprendre altres matèries.

No insultem als joves subestimant les seves capacitats: el plurilingüisme acadèmic no suposa un *handicap* per a un alumne amb un coeficient intel·lectual mitjà, això és de calaix per a qualsevol lingüista. Als anys 70 els teòrics del bilingüisme van demostrar els avantatges cognitius implícits en l'educació bilingüe i no s'ha d'oblidar l'èxit de les experiències bilingües en el marc educatiu canadenc, que van començar l'any 1965. I si, en el nostre context, la gestió d'aquest projecte es pogués dur a terme d'una manera correcta, l'aprenentatge del català no aniria mai en detriment de l'aprenentatge del castellà ni de la conservació de les variants dialectals de cada poble de la Franja, ja que, tot i essent partidaris de la introducció oficial del català a l'aula, no volem enterrar el lèxic particular de cadascuna de les nostres localitats, ja que ho considerem com un aspecte propi de la nostra identitat cultural.

Josep Antoni Chauvell

Josep Antoni Chauvell és el nou alcalde d'el Campell i no Alcampell, malgrat que aquest es consideri com un topònim recuperat quasi oficial.

En la Carta de Població de Tamarit de Llitera de l'any 1169, hi figura citat com el Campell i així també ho determinen filòlegs de gran prestigi, com Joan Corominas, i l'Institut d'Estudis Catalans.

Deixant de banda la filologia hem de felicitar Josep Antoni Chauvell per guanyar l'alcaldia del seu poble i per l'èxit de la seva darrera obra *Estimàvem Celentano*, un llibre de contes que, en clau d'ironia i humor, intenta reflectir el món de l'adolescència vilatana a principis dels anys setanta. El llibre, editat per Pagès Editors, dintre de la col·lecció *Lo Marraco*, va ser un dels més venuts durant la passada diada de Sant Jordi a Lleida.

Josep Antoni Chauvell, des que es va donar a conèixer l'any 1986 guanyant el premi Guillem Nicolau amb l'obra *l'Home de França*, no sol s'està consolidant com un bon escriptor de la Franja, sinó que també s'està obrint un important lloc dintre del món de les lletres catalanes. Títols com *Guardau-vos de la nit del cel encès*, *Els temps de color pàl·lid*, *Bo per a contar*, *La flor del ram*, *Hereus de la casa cremada* i aquesta darrera *Estimàvem Celentano*, avalen la trajectòria d'aquest escriptor, així com l'aposta decidida de Pagès Editors en publicar-li les seves obres d'una manera sistemàtica. Sabem que ara Chauvell està preparant una important novel·la i que aviat veurà la llum. Estem ansiosos en poder-la llegir, però entretant gaudirem d'aquestes vint-i-dues narracions curtes en forma de contes que componen aquesta darrera obra.

Joaquim Montclús

Miguel Àngel Ruiz, director de «La Veu del Baix Mata

«La opinió pública no te concien

Ja fa uns mesos que tenia pensat fer esta xarrada amb Miguel Àngel Ruiz, director de l'emissora La Veu del Baix Matarranya, però degut a les seues ocupacions de regidor de l'Ajuntament i la tasca de cuidar de la seua granja de conills, l'he anat retardant, fins que estos dies, aprofitant un buit a la seua agenda, vaig anar a Favara de Matarranya per tal de preguntar-li:

Pregunta. Com va eixir la idea de posar en marxa l'emissora i per què?

Resposta. La idea va ser d'un grup de gent de la vila del que formava part Ino Balaguer. Ells van enviar una proposta a l'Ajuntament, per tindre la nostra ajuda i posar en marxa l'emissora, proposta que després de considerar-la la vam aprovat a un Ple poc temps després.

P. Quants mesos porteu emitint i quins criteris heu tingut en compte per fer la programació?

R. De la nostra eixida a l'aire, va fer un any el passat mes de març. En quant als criteris seguits per fer la programació, diré que cada un dels que formen el col·lectiu, ha aportat la seua idea, així que tenim programes dedicats al cinema, gastronomia, informàtica, esports, informatius i com no podia ser menys en una ràdio moderna, la nostra tertúlia. Així a l'antena una volta a la setmana, de la mà d'Elias, professor del CRA Nonasp-Favara, i en la que es tracten els temes de més actualitat de cada moment.

P. Quina cobertura teniu i a quina hora podem sintonitzar amb valtres?

R. L'emissora es pot sintonitzar al dial 107.09 FM, a Maella, Nonasp i Favara, depe-

nent també de la qualitat de l'aparell de ràdio. En quant al horari, degut a que tots el que fem la ràdio, som aficionats los dies de emissió són els divendres per la nit i el dissabte de les 9 fins a les 23 hores aproximadament.

P. Quin tractament li doneu a la llengua pròpia en les vostres emissions?

R. Encara que jo crec que la programació s'hauria de fer en un elevat percentatge en català, cada un dels conductors dels programes fa ús de la llengua que estime oportú, en el seu programa. Sí que puc dir que la tertúlia es fa en català, ja que Luis que parla en castellà s'ha adaptat perfectament i enten sense cap dificultat com parlen els altres tertulians. També els programes musicals, es fan en la nostra llengua.

P. De quin programa dels fets fins ara, us sentiu més satisfets?

R. Jo diria que de la Marató, del juliol de l'any passat. Deu hores de ràdio que van començar a Beseit i en el seu transcurs es va anar descobrint tot allò d'interès que es pot veure per les viles i terres del Matarranya, que era el motiu del programa. Per transmetre estes imatges sonores vam anar parlant durant tot el dia, entre altres amb l'Albert Moragrega, el guardes forestals, i els jubilats de Maella i Favara, que mos van donar la seua visió de la història, els costums, la gastronomia, els monuments, el jaciments arqueològics i la flora i la fauna del riu, per acabar al final, on el Matarranya es junta amb les aigües de l'Ebre a Faió. Igualment estem contents per la acollida que el passat Nadal va tindre la representació radiofònica per tot el grup del taller de ràdio,

de l'obra de Charles Dickens *Canción de Navidad*. També de l'especial «Eleccions Municipals» que vam fer en directe des de les poblacions de Favara, Maella i Nonasp. Programa en què el candidats a les alcaldies van poder donar a conèixer a la població les propostes del seus respectius programes electorals.

P. Quins projectes teniu de cara al futur?

R. Tenim pensat repetir la marató, una volta tinguéssim decidit a què dedicar-la i anar millorant en lo possible lo fet fins ara, tant en mitjans tècnics (bastant limitats en estos moments), com en la programació.

«Cada un dels conductors dels programes fa ús de la llengua que estime oportú».

P. Ara com a regidor de cultura de l'Ajuntament de Favara, et voldria preguntar la teua opinió sobre la futura comarca del Baix Aragó-Casp, (a la que sense remei tenim que estar, tant si volem com si no volem), davant la poca oposició i el desinterès de la majoria de la gent, inclosos els nostres propis ajuntaments?

R. Penso com molt bé apuntes en la pregunta, que la opinió pública no sap el que són les comarques o sigue que no té consciència i per tant passen del tema, com podrien passar d'assistir a un acte cultural o veure una obra de teatre. Dit això, també el problema podria ser que els que estem als Ajun-

rranya» de Favara

cia del què són les comarques»

DANIEL MAZA

A l'esquerra Elias Satué, a la dreta Luis García i al centre Ino Balaguer

tamens no hem estat capaços de involucrar a la gent en el tema i explicar la importància que té per tots naltres. De totes maneres si el veïnat de les nostres poblacions s'hagués bellugat, ens haurien portat on haguessen volgut, ja que la comarca ens l'han fet entrar amb calçador. Ens han dit, valtres teniu que estar aquí i això junt amb la rapidesa que s'ha fet tot el procés, ens ha portat a l'aprovació d'esta comarca del Baix Aragó /Casp.

«La maratón del juliol passat que va començar a Beseit, va ser un dels millors programes».

P. Com això, ja no té remei, (per molts recursos i al·legacions que es van fer durant tot

el procés en especial des de l'Associació d'Amics de Nonasp), són moltes preguntes que ens fem: com es vertebrarà la comarca en quant els serveis?, quin lloc ocuparà la nostra llengua materna?, com es faran les futures publicacions?, es podrà usar la nostra llengua als diferents organismes administratius?, de tot això podries dir-me la teua opinió?

R. Referent a l'ús de la llengua, et diré que al document de constitució de la Comarca es declare que la seua població és bilingüe, per tant es reconeix així el nom de les nostres viles. En quant a les futures publicacions i l'ús davant les administracions, no sé el que passarà però, penso que hauria de ser igual. Per costums, tradicions i per què el riu que no s'acaba a Massalió, som Matarranya, això és més clar que l'aigua, a la vegada Casp ha set el centre administratiu com a cap de partit, o sigue que tampoc tinc clar que passaria en una comar-

ca de Maella, Nonasp, Faió i Favara sols. A pesar que ara amb sis poblacions a voltes no ens entenem, ja que sempre un volt estirar més que els altres i des de Casp ens estiraran molt. El que penso és que naltres hem d'anar junts i que els futurs serveis que dono la comarca es puguen repartir i no es queden tots a Casp, ja que si es fa així, esta població creixerà i naltres ens tornarem més xicotets.

Acabada la xarrada, voldria fer una pinzellada d'esta vila de la franja: Favara, una població de més de mil habitants, habitada per gent laboriosa, allí va nàixer una notable indústria de fabricació de pilotes de futbol, que l'arribada de la multinacional ADIDAS, fa uns anys va arruinar. Ara a la vora dels cultius agrícoles, en els que destaquen l'armetlla, l'oliva i els fruiters, per tot el seu terme municipal proliferen també, tota mena de explotacions

ramaderes. En la seua majoria, explotacions familiars que han servit per assentar i mantindre la població. Coneguda pel seu Mausoleu Romà, a més de l'Església, l'edifici de la Llonja que ocupe les dependències de l'Ajuntament, acull el Museu de Virgilio Albiac. Passejant pel seu casc antic, cride l'atenció la rotulació en català del seus carrers.

Dani Maza Pons

SUBSCRIU-T'HI
974 47 19 93
93 805 02 70

Prou, prou, prou!!! Una nova temporada ha començat malauradament per a alguns animals anomenats toros. S'han de qüestionar les tradicions i no s'hi val a alegar allò de la diversió, de les festes majors, de la festa nacional o de l'art o del denigrant **sempre s'ha fet així.**

Acabada d'eixir està a l'Aragó la llei que prohibeix el maltractament als animals,... però és que no contempla la tortura dels toros a les places públiques, com habitualment es fa. Quina incongruència més immensa! Quina posició tan inqualificable! És que els toros no són animals? No se'ls castiga, se'ls tortura i se'ls mata de la forma més salvatge? Doncs, malgrat tot, se segueix celebrant *ad nauseam* la festa nacional. L'home, per avançar, s'ho ha de qüestionar tot ja sigui en el terreny polític, religiós, científic o tradicional i, després de fer-ne una lectura crítica, acceptarà, traurà, afegirà el que calgui, però mai s'aconformarà a fer-ho pel fet que altres, abans, ho van fer: el perill seria ancorar el passat en el present i romandre-hi.

Sortosament, temps enrera, hi hagué qui es qüestionà obertament les tradicions i gràcies a ells no estem encara llançant persones als lleons.

Per què no donem una oportunitat a aquests innocents toros i deixem d'un cop eixa glòria absurda que alguns semblen abastar en realitzar aitals atrocitats, torturant-los fins deixar-los sense vida?

Prou, prou, prou!

Miquel Estaña

Al voltant de la identitat aragonesa

■ Arantxa Capdevila

La identitat de l'Aragó o les distintes identitats aragoneses? Aquest va ser l'argument central de Congrés "La identitat a la Ribagorça i les seves zones d'influència" celebrat a Benavarri els passats dies 9 i 10 de maig. La trobada la va organitzar el Centre d'Estudis Ribagorçans (CERI) —de recent creació— i l'Institut Aragonés de Antropologia, amb la col·laboració de la Diputació Provincial de Huesca, l'Ajuntament de Benavarri i l'Institut de Estudios Altoaragoneses.

Durant dos dies diversos ponents van debatre la qüestió de la identitat a partir de quatre eixos fonamentals: la literatura popular (desenvolupat per Hèctor Moret en la ponència: "Literatura popular i identitat a la Ribagorça i a les seves zones d'influència"); el patrimoni cultural (exposat per Josefina Roma sota el títol "Patrimoni transfugat i construcció de la identitat"); la llengua (en l'exposició de Cecilio Lapresta titulada "Notes sobre la relació entre identitat cultural i llengua en el cas d'Aragó"), i la construcció de la imatge identitaria (desenvolupada per Josep Espluga en "La identitat social i la imatge de l'altre. Aragonesos i catalans limítrofes observant-se mútuament").

Hèctor Moret, filòleg i professor de llengua i literatura, va obrir les jornades amb una reflexió sobre com la literatura popular pot contribuir a l'articulació de la identitat col·lectiva a la Ribagorça. En la seua exposició va suggerir que les peculiaritats comarcals en aquest gènere es poden trobar bàsicament en tres àmbits. El primer i més clar és l'onomàstica, ja que, tot i que les històries populars acostumen a ser les mateixes a qualsevol indret de la Franja (o

d'Europa, com a mínim), els parlants les fan transcórrer en llocs concrets del seu entorn immediat la qual cosa contribueix a que els habitants s'hi identifiquen. El segon àmbit de diferenciació —propi de cançons, xivolets i altres— té a veure amb els trets fonètics propis de cada comarca, aspectes en els quals la Ribagorça és un territori amb força peculiaritats pròpies i distintives. Per últim, Moret observà que la literatura popular de la Ribagorça incorpora referències a la seva peculiar situació territorial de frontera.

Josefina Roma, professora d'antropologia de la Universitat de Barcelona, va reflexionar sobre el valor del patrimoni cultural per a la identitat de un poble. Segons Roma, "les persones necessitem comptar amb els referents simbòlics i culturals que han donat forma a la nostra identitat col·lectiva", per la qual cosa reclamà "detenir l'expoli de bens culturals i religiosos que pateixen les àrees rurals, especialment la Ribagorça". Des del seu punt de vista, en el segle XXI ja no és acceptable pensar que les obres d'art s'han de tancar totes als museus de les grans ciutats. "Per una banda, actualment hi ha els mitjans tècnics suficients per a garantir la seguretat del patrimoni en qualsevol lloc; i, per una altra banda, el patrimoni cultural és un actiu important també per a atraure visitants a les zones deprimides i reactivar-les. En aquest sentit, l'antropòloga s'oposa a la creació de nous museus diocesans allunyats de la gent i defensà que el patrimoni de les parròquies de la Franja hauria de tornar a les mateixes.

L'eix de la llengua va ser tractat pel sociòleg Cecilio Lapresta, el qual va fer ús de dades d'una recerca en curs

que es du a terme des de la Universitat de Lleida amb finançament de l'IEA, i defensà que a l'Aragó existeixen identitats culturals diferenciades en la configuració de les quals la llengua hi juga un important paper. Segons les seves indagacions, a l'Aragó castellanoparlant la identitat cultural és relativament clara i a tothom li és fàcil sentir-se vinculat a la comunitat aragonesa, mentre que a la zona catalanoparlant la major part de la gent se sent també aragonesa però amb matisos, a causa de la seva posició fronterera i perifèrica i els seus elements culturals i lingüístics propers a Catalunya.

El quart ponent, Josep Espluga, professor de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona, va exposar els resultats d'una recerca on analitzava com són vistos els habitants de la Franja des dels pobles catalans limítrofs. A través d'entrevistes en profunditat fetes a una mostra de catalans residents a la frontera amb l'Aragó, observa que aquests, tot i compartir amb ells nombrosos trets culturals, lingüístics, econòmics o socials, veuen els habitants de la Franja com a membres d'un altre espai simbòlic, d'un territori diferent al seu, i aquesta diferenciació la traslladen a la identitat. Els catalans fronterers tendeixen a veure's a si mateixos com sensiblement diferents dels seus veïns aragonesos, als quals els atribueixen molts dels tòpics i estereotips propis de la mitologia identitària aragonesa.

La major part de les ponències, comunicacions i les intervencions del públic es van fer en català, dins d'un clima molt respectuós, el que deuria ser una cosa natural en una comarca trilingüe com és la Ribagorça.

Francisco Brescó, un artesà de la xocolata, mort en accident laboral

■ Javier Ortega

Des que un monjo cistercenc va portar la recepta de la xocolata des d'Amèrica al Monestir de Piedra, Aragó ha estat terra de xocolaters i xocolateries. Francisco Brescó Prior, familiarment conegut per Cisco o *el xocolater de Benavarri*, va heretar dels seus pares i avis el saber artesà en l'elaboració de la xocolata. El fabricava de diversos tipus i formes: de barra, per a cafè, blanc, les famoses pedres de Montsec-boletes amb ametlla dins—i les figuretes pròpies de Setmana Santa.

Brescó va morir el 20 d'abril passat als 52 anys en un accident laboral, mentre elaborava les tradicionals mones de Pasqua. Provava d'arreglar el

muntacàrregues que s'havia quedat bloquejat entre dos de les plantes de l'establiment familiar quan, inesperadament, es va desplomar i el va agafar davall.

Va rebre un fort impacte a la columna vertebral que li va ocasionar greus ferides internes en òrgans vitals. Deixa viuda i dos fills adolescents. Un d'ells es trobava amb ell quan va tenir lloc l'accident. La notícia de la seua mort va causar una gran consternació per tota la zona i de manera especial a la localitat de Benavarri, on era molt estimat.

Brescó havia aconseguit donar un impuls definitiu al negoci familiar. Ple de projectes i il·lusions, havia aixecat a

l'entrada del poble una nau on anava a instal·lar una nova fàbrica. Els seus productes, presents a fires i mostres d'alimentació artesana, es venen i són molt estimats per tot Aragó i a bona part del país, especialment a Catalunya i a Llevant. El cineasta Eugenio Monesma n'havia elaborat un vídeo sobre tot el procés d'elaboració de la xocolata.

Francisco Brescó va reprendre, a mitjans 70, la tradició familiar que havia iniciat el seu avi i havia continuat son pare, mort l'any passat. Abans d'encarregar-se de l'empresa, va viatjar en els seus anys de jove, per Estats Units i per alguns països centreamericans a la recerca d'aventures i també

de les ancestrals tècniques de preparació de la xocolata.

Com si d'un conte de fades es tractés, la clau, que havia buscat incansablement a l'altra banda de l'oceà, l'estava esperant a la seua pròpia casa, amagada darrera d'un envà oblidat. Durant les reformes realitzades a l'obrador de l'empresa, hi va descobrir, darrera un mur, el recinte en què el seu iaio fabricava, a principis del segle XX, una xocolata que tenia gran renom a la comarca. A més a més dels instruments, s'hi van trobar també antigues fórmules i receptes que, sumades als seus coneixements, li van permetre aprofundir en els mètodes tradicionals i artesans de la fabricació de la xocolata.

TOT ENSENYANT LES DENTS

Ciberofenses

■ Ramon Sistac

Al llarg d'aquesta vida he rebut ofenses de tota mena i condició. De vegades, a la feina, companys sense escrúpols m'han trepitjat l'ull de poll. Algun cop he rebut tracte vexatori de part d'algun funcionari prepotent. D'altres camins, fins i tot, m'he sentit atropellat a la coa del supermercat, a cal metge, a l'autopista... Ara, a més, hi ha una manera més nova i guai d'ofendre i tractar a baqueta el personal: la ciberofensa.

No vull entrar en les ofenses convencionals enviades per correu electrònic. Al capdavant, són reformulacions actualitzades del *tonto el que lo lea* de quan érem petits. Més aviat faig referència a les ofenses generades per la pròpia màquina. El verificador ortogràfic, per exemple, és un maleducat d'ací t'espero. Ahir, sense anar més lluny, em va corregir *euros* i em va proposar com a alternativa *duros*. Una imatge de modernor que enamora.

Dels traductors automàtics, ja no en cal parlar. Les píffies hi són constants, però ja toca; perquè la traducció és un quefer creatiu que demana una ànima darrera, i no es pot demanar a una màquina que faça més del que pot donar. Ara bé, el que ja no és tan normal és que pugues conversar, o *xatejar*, amb una màquina com si res. És el que pots fer, i en català, amb la Maria Bot, la darrera creació d'Artificial Solutions, una empresa sueca (si no em creieu, aneu a www.artificial-solutions.com). Mireu com va anar la conversa que vam mantindre ella i jo:

Maria Bot: Espero que la teva visita a la nostra web et sigui útil i agradable, Ramon...

Ramon:

Maria Bot: Perdó?

Ramon: és que no t'he dit res...

Maria Bot: Em quedo sorpresa, esmaperduda i bocabadada de deixar un ésser humà sense paraules.

Ramon: ets realment artificial o darrera teu hi ha un paio pelut o una paia setciències?

Maria Bot: No crec que ningú dubti de l'existència de Deep Blue o d'R2D2... Si us plau!

Ramon: Si més no normativament, és més correcta la doble negació: «no crec que ningú no dubti».

Maria Bot: Però per qui m'has pres? Jo mai estic de conya! Fill, t'he dit mil vegades que a ta mare no se li parla així...

Ramon: Per ser sueca, ets una mica poca-solta.

Maria Bot: Sóc l'Assistent Interactiu d'Artificial Solutions. Sóc un ésser intel·ligent de naturalesa virtual. Ens diuen Lingubots o Bots, si és entre amics. La meua presència demostra que, per existir, ja no cal pesar ni ocupar un lloc a l'espai... Que tremoli la ciència!

Ramon: Ets conscient de la quantitat de gent que engegarà a l'atur?

Maria Bot: La tecnologia d'Artificial Solutions s'ha unit amb la de Kiwilogic per fer-me tal com sóc. No està malament, oi?

No vaig gosar convidar-la a sopar. La perfecció de la conversa, però, em va fer pensar que en un futur no gaire llunyà podríem substituir per màquines així personatges reals de dubtosa utilitat. Estic pensant, per exemple, en el rei d'Espanya. Segur que faríem un gran estalvi i guanyaríem en prestacions.

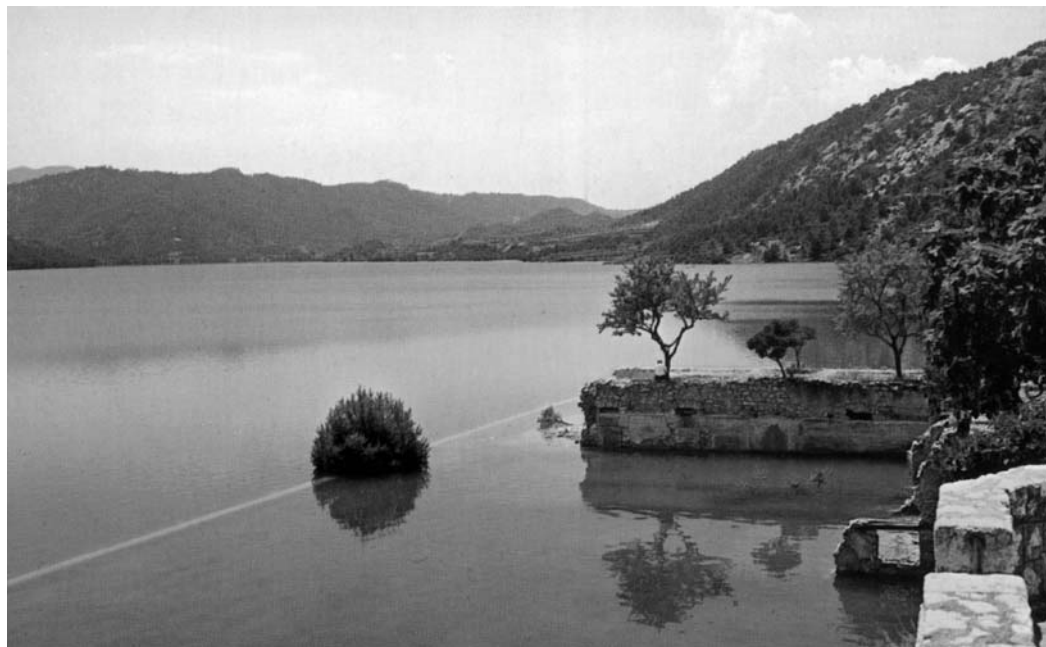
Dòlars

Segons un atapeït informe que navega per Internet, firmat per Angèlica Gimpel, doctor en Economia de la Universitat de Sussex, el veritable motiu de la guerra de l'Irak no és el petroli com a tal, ni el control de l'Orient Mitjà, ni la lluita contra el terrorisme, ni l'alliberament del poble iraquí ni cap dels motius que mos han presentat els «aliats» per intentar justificar la guerra. Es tracta senzillament d'enfortir el dòlar, que està perdent posicions front a l'euro. Sembla ser que sobretot l'Irak, però també altres països de la zona i del món estan passant a cobrar el petroli en euros en lloc de dòlars i això perjudica la posició de la moneda americana que després de la desaparició del patró or se va convertir de fet en la moneda patró mundial. Però tal com van les coses de l'economia, avui en dia fa més goig la moneda europea que l'americana. Com sigue que això no els interessa, segons diu la Dra. Angèlica, el govern de Bush ha trencat la baralla a l'Irak a cops de bomba i a la vegada ha fet una severa advertència als demés països per tal que tornon al corral i no vaiguen jugant a anar pel seu compte. Han de comprar amb dòlars i no en euros, tal com els està manat. Pot ser que al Primer Ministre anglès això no l'hi afecta, perquè ells encara van amb la lliura esterlina, però representa que Aznar, si la teoria és correcta, està ajudant a perjudicar la nostra pròpia moneda, o sigue l'euro. I amb els diners no es juga, com molt bé saben els votants del seu partit. Pot ser que s'ho repensin.

Miquel Blanc

120 quilòmetres de tuberia per garantir l'aigua de boca

■ Lluís Rajadell

Pantà de Pena a Vall-de-roures

La conca del Matarranya disposarà d'una font de sumini- nistre d'aigua potable d'inmi- llorable qualitat si es porta a terme el projecte que el passat mes de maig va presentar el president de la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre (CHE), José Vicente Lacasa, a Massalió per a portar cabals del pantà de Pena –situat entre Vall-de-roures i Beseit– a tots els pobles riberencs.

L'arribada d'aigua de l'únic pantà de tota la conca, situat a la capçalera del riu i dintre encara dels Ports de Beseit, evitarà problemes com els que han patit en els darrers anys pobles com la Torre del Compte o la Portellada deguts a la contaminació dels aquífers per nitrats procedents de la ramaderia del porcí. Ará toca als ajuntaments pronunciar-se sobre si estan d'acord amb la proposta de la CHE o no.

El projecte de distribució des del pantà preveu la construcció de una tuberia principal de 83 quilòmetres que arribaria fins a

Nonasp, ja molt prop de la desembocadura a l'Ebre. A més, es construiran una serie de ramals secundaris amb una longitud total de 51 kilòmetres. El presupost d'esta actuació és de 15,5 milions d'euros. Per pagar esta inversió la CHE estima que el 85% correrà a càrrec dels fons de cohesió de la Unió Europea, mentre el 15% restant ho assumirà inicialment la societat Aguas del Ebro S.A. pero més avant ho hauran de pagar els usuaris amb el rebut de l'aigua.

El president del Consell Comarcal del Matarranya i alcalde de Massalió, Àngel Meseguer, va considerar molt positiu el projecte presentat per la CHE ja que, en la seua opinió, «garantirà aigua de bona qualitat i de muntanya a tota la conca. A més, l'aigua anirà rodada i sense necessitat d'elevacions en la major part dels pobles».

El projecte de sumini- nistre de la conca del Matarranya va estar inclòs dins del Pla

Hidrologic Nacional. En total, beneficiarà a 18 municipis –Nonasp, Maella, Favara, Massalió, Calaceit, la Valldel- torma, la Freixneda, la Torre del Compte, Ràfels, la Portel- lada, Fórnols, Vall-de-roures, Queretes, Fontdespatla, Beseit, Mont-roig i Pena-roja de Tasta- vins– amb un total de 13.031 habitants.

Encara que a la majoria dels pobles l'aigua arribarà sense necessitat de bombejar, hi alguns casos en que seran necessaries les elevacions, sobre tot per arribar a la subconca del Tastavins, també inclosa al avantprojecte de la CHE.

L'iniciativa ha estat ben rebuda pels pobles de la conca. El president de la Junta d'Usua- ris del Matarranya, José María Puyol, es va queixar de no haber estat informat de la presentació del projecte i va abogar per mantenir el consens en totes les actuacions que es facin a la conca.

Història d'una il·lusió

Quinze anys dels premis Desperta Ferro!

■ J. Lluís Seira

J. LLUÍS SEIRA

Quan a finals dels setanta i principis dels vuitanta un grup de joves de les nostres comarques ens vam reunir «per fer alguna cosa» en defensa de la nostra llengua, no ens podíem imaginar que poc temps més tard aquelles inquietuds esdevindrien en la formació d'una associació cultural anomenada «Consells Locals de la Franja».

De les primeres reunions amb molt d'entusiasme, ja van sorgir moltes idees i una junta directiva que tenia molta il·lusió per tirar endavant nous projectes. Un dels capdavanters era la creació i edició d'una revista que fos el símbol i portaveu de totes les nostres reivindicacions. Així va sorgir la revista *DESPERTA FERRO!* que aglutinava a gent de tota la Franja des de la Ribagorça fins al Matarranya, i que volia donar a conèixer les noves inquietuds que ens omplien a tots.

Més tard amb l'arribada de les classes de català a les escoles, va sorgir la possibilitat des de la redacció de convocar un premi literari infantil i juvenil per a nois i noies en la nostra llengua. La intenció era potenciar, en la mesura que fos possi-

ble, l'ús i la normalització dins de les nostres terres del català. Era l'oportunitat per als nostres nens d'expressar-se literàriament en la seva llengua, fins aquells moments solament ho havien pogut fer en castellà.

Els primers moments van ser angoixants, necessitàvem participants, diplomes, lloc on celebrar el lliurament dels premis, un jurat, i, per damunt de tot, convèncer als propis alumnes que ho podien fer, que era la possibilitat de «normalitzar» el seu ensenyament.

Mai podem agrair la inestimable ajuda dels mestres de català. Ells van ser els «motors dinamitzadors» que van concretar els treballs dels alumnes. Sense la seva tasca no hauria sigut possible tot el que ha esdevingut durant aquests anys, i des d'aquí els volem donar les gràcies.

Un cop decidits a fer realitat aquesta idea, es va plantejar l'elecció del jurat. Després d'unes quantes reunions va quedar establert: gent de les tres associacions (Institut d'Estudis del Baix Cinca, Associació Cultural del Matarranya i els Consells de la Franja),

representants culturals, mestres i professors de català.

Al primer premi hi van concórrer al voltant de cinc-cents contes d'alumnes d'EGB en els seus nivells més elevats. Hi havia contes curts, llargs, originals i algun de més gastat. Era una meravella veure com la idea havia arrelat en els nostres alumnes i com el jurat tenia moltes dificultats per escollir els guanyadors. Van tenir que haver-hi accèssits, i molts, volíem compensar tant d'esforç.

La localitat escollida per al lliurament va ser Saidí (el Baix Cinca), dins d'uns dies de fira al mes d'abril. Vam voler coincidir en la diada de sant Jordi amb tot el que això significa i el cinema estava ple de gom a gom. Pares i nens estaven esperant els premis: regals d'escriptori i lot de llibres amb el corresponent diploma i la publicació dels contes guanyadors a la revista *Desperta Ferro!*

A partir d'aquell dia, els premis van anar al llarg de la nostra terra de nord a sud, alternant Benavarri, Mequinensa, Alcampell, Fraga, Albelda, Tamarit, el Torricó, fins a Pont de Suert vam arribar en una ocasió. Es va intentar repartir els actes per tota la nostra geografia i hem de dir amb satisfacció que la col·laboració per part d'ajuntaments i altres entitats culturals com la Fundació Cases i Llebot, l'ICE de Lleida i moltes altres que no anomeno ens van ajudar a establir quasi de forma permanent la celebració del premi. Però no tot van ser flors i violes; l'administració va brillar per la seva absència, any darrera any se ens va denegar les subvencions sol·licitades, sempre hi

havia altres compromisos, o no hi havia diners o simplement «no volien».

Al contrari a la hora de buscar jurats, gent de la nostra terra, escriptors com Chauvell, D. Lombarte, J. Galan, cantautors com A. Abad, i molts representants de la cultura, professors, mestres, bibliotecaris, etc..., van ajudar-nos a donar una certa rellevància al nostre premi. Un premi que en posteriors edicions va ampliar la seva estructura amb un premi de **Dibuix al·legòric** per representar el cartell oficial i uns

quants intents de realitzar un premi de poesia que no va acabar de fructificar.

Ara ens trobem que després de més de quinze anys (aquest any serà la setzena vegada) de fer aquest premi, cap organisme oficial ha recollit el guant i seguim com al principi, dependent de la voluntat dels nostres col·laboradors; doncs nosaltres no som una entitat amb ànim de lucre, molt al contrari, intentem realitzar una tasca que, avui, al segle XXI hauria de correspondre a la nostra administració.

Mapes incoherents

La Diputació General d'Aragó, promotora i defensora de la creació de les comarques, no empra a algunes de les seues publicacions mapes actualitzats que reflectisquen esta novetat administrativa i política. Encara que, pràcticament, totes les comarques aragoneses s'han constituït formalment i les seues delimitacions són definitives, el Govern d'Aragó no acaba d'assimilar-ho. Als mapes que es poden veure a la pàgina web del Govern d'Aragó on s'informa dels resultats electorals del passat dia 25 de maig les comarques del Baix Aragó, Matarranya i Maestrat –pel que fa a la província de Terol– apareixen reflectides amb uns mapes antiquats i molt allunyats de la realitat. Pel que fa al Matarranya, el mapa comarcal encara no inclou els termes municipals de Calaceit –en este cas la inclusió és dubtosa–, la Vall, Mont-roig i Torredarques. Encara que fa ja molts mesos que els ajuntaments d'estos quatre pobles, després de les negociacions corresponents, van decidir incorporar-se a la comarca del Matarranya i després que el Consell Comarcal es conformara fa més d'un any a Vall-de-roures, la DGA publica uns mapes que no es donen per entesos d'una realitat impulsada, precisament, pel propi Govern autònom. Despiste o incoherència?

Per cert, parlant de mapes i de coherència. Ja és hora de perdre la por als mapes dels 'països catalans' –terres on es parla el català: Catalunya, País Valencià, Balears, La Franja, etc–, que sols plasmen un fet lingüístic innegable, encara que molts no el puguin estomagar.

Lluís Rajadell

Subvencions de Patrimoni Lingüístic: la «Cendrolina» dels ajuts a la Franja

■ Marià Àlvarez

Subvencions	Etnologia	Llengua	Música
2000	60,08%	23,07%	16,85%
2001	62,59	22,8%	15,33%
2002	67,76	19,33%	13,91%
2003	Sense concedir	Sense concedir	Sense concedir

L'any 1997 les Corts aragoneses emetien un Dictamen sobre Política Lingüística en la Comunitat Autònoma on es reconeixia la realitat multilingüe d'Aragó. Les llengües seran especialment protegides per l'Administració i es crearà (apartat 8 del Dictamen) un organisme Administratiu en un termini no superior a sis mesos.

Aquesta entitat s'haurà d'encarregar d'estudis sociolingüístics i d'investigacions, elaborar un mapa lingüístic d'Aragó, coordinar les administracions aragoneses, seguiment dels temes educatius i promoure accions pedagògiques adreçades a la societat aragonesa per agafar consciència de la identitat del poble aragonès.

Per aquest manament es crea el maig del 98, Decret 99/98, el Servicio de Patrimonio Lingüístico, Musical y Antropológico, sense cap dotació econòmica i des d'on es continuaven realitzant els programes d'educació per part dels tècnics del servei, els quals portaven una trajectòria consolidada des del curs 1984-85. Programes que amb les transferències educatives van passar al seu lloc natural: educació. Aquest nou servei es crea per la promoció, impuls i gestió de la política lingüística, musical i antropològica des de Cultura. Qualsevol política que s'enge-

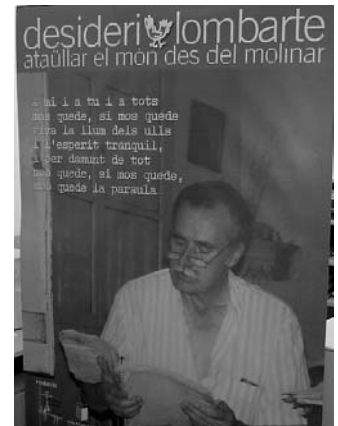
gués hauria de partir de Cultura, com diu la Llei de Patrimoni Cultural d'Aragó 3/99. L'expectativa era il·lusionant i encoratjadora.

La nova configuració política i d'estructura del Departament de Cultura, deslligada ja d'educació, modifica la denominació del servei, Decret 142/99, i passa a denominar-se Servicio de Patrimonio Etnológico, Lingüístico y Musical.

La qüestió no tindria major interès, de passar de primer a segon lloc el tema lingüístic, ans el que és més greu, també hem notat l'absència de «polítiques» i criteris, fins i tot, la distribució equitativa del pressupost. Si l'assignació fos equitativa s'hauria de repartir a cada concepte el 33% del pressupost. De fet, no ha estat així i la música rep un 16% i la llengua un 19% de mitjana.

El primer any de les subvencions del patrimoni esmentat van ser poques les ajudes que es van sol·licitar, potser per desconeixement, i mai s'han concedit en una part proporcional. El percentatge ha anat baixant, per a la llengua i la música. Enguany està tot aturat.

Les xifres canten elles mateixes. Però què passarà enguany amb les ajudes? El termini de la concessió finalitzava el 15 de maig. Podem interpretar que es consideren totes desestimades. I l'any vinent? Seguirem igual?

Exposició de Desideri Lombarte a les Jornades de Patrimoni Etnològic celebrades a Saragossa

S'ha sumat al desgavell el pla de comarcalització, que ha despullat el pressupost dels departaments. D'altra banda les ajudes inferiors a les quanties sol·licitades impossibiliten portar endavant projectes interessants i sens dubte, la prioritació de projectes etnològics sobre els musicals i lingüístics ens porten a una davallada del patrimoni cultural lingüístic. Projectes que no han quallat i que ningú se'ls creu.

Tot plegat, denota un desinterès i deixadesa política i institucional sense precedents, ja que com diu Joan Veny la llengua és l'espill on millor es reflecteix la Cultura d'un poble. Darrere dels objectes existeixen les paraules que els configuren i han donat vida al pensament i a les cultures i civilitzacions. Cal il·lusionar-se perquè tot és per fer. Tenim un camp abonat per a qualsevol iniciativa esperançadora, sense banalitzar la Cultura, aprofundint en el si d'ella mateixa.

GALERIA DE PERSONATGES

Manel Riu Fillat

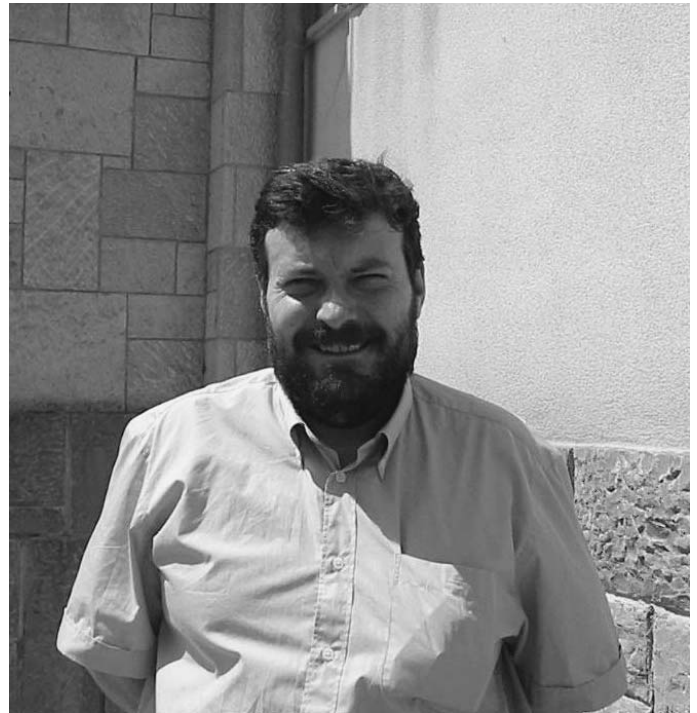
«Hem introduït el català en el programa electoral del PSOE»

■ D. Sarrau

El Manel Riu, nascut a Benavarri el 3 de maig de 1965, treballa com a professor de castellà i, actualment, com a Cap d'Estudis, a l'IES de Tremp del 1992, després de cremar una etapa a Molins de Rei on exercí la mateixa matèria a l'IES Bernat el Ferrer. Abans va passar per l'Institut de Batxillerat Samuel Gili y Gaya, de Lleida i, posteriorment, va continuar els seus estudis a la Universitat de Barcelona (1983-1989), on es va llicenciar en Filologia Hispànica el 1991. Aprovades les oposicions al cos de Professors de Secundària i després de l'etapa de Molins de Rei, conviu amb la ciutat de Tremp. I diem conviu perquè mai s'ha allunyat de Benavarri. A la capital de la Ribagorça ha anat desenvolupant activitats que

van des del Grup de jotes «Castillo de Benabarre», fins a la banda-orquestra Raimon, el grup de teatre, o el mateix CERI.

El 25 de maig, la candidatura del PSOE en què anava inclòs, com a número 8, va ser la més votada de la població tot i que els tres partits que concorrien a les eleccions van obtenir 3 regidors cada un. La raó per què el fem protagonista de la Galeria de *TdF* és que ell ha estat un dels impulsors de la llengua catalana, en tota la història municipal de Benavarri, tant en el programa electoral com en els mítings, en els programes de ràdio, i en les diverses convocatòries que s'han realitzat. «Hem de sensibilitzar els Ajuntaments de la Franja i ho farem des de la Ribagorça. A Saragossa han de

sentir que estem ben vius i donant guerra». En aquesta batalla nos hi trobarem molta gent.

CRÒNIQUES TAGARINES

No gaire

■ Esteve Betrià

«Jo no sóc racista, però...» Aquesta expressió que tan sovint se sent quan algú intenta manifestar una opinió que podria ser titllada de xenòfoba, o directament de racista, em vingué al cap mentre llegia la secció 'Tot ensenyant les dents' del mes de febrer de l'amic Ramon Sistac (la viva imatge –tal com el propi doctor Sistac es descriu– del burgès benestant, de l'Espanya-que-va-bé, de l'opulència neocapitalista... que cada mes trobem a la pàgina 13 d'aquesta revista). En Ramon s'esplaiava en el seu escrit a propòsit de la corrupció de la societat en general i de la *classe política* en particular. Després de presentar-nos un breu catàleg etnològic de diferents tipus de corrupcions, ens confessava, amb la ironia que el caracteritza, que ell, com tothom, pot caure en la corrupció: «Aviso: mal que m'estiga dir-ho, jo no sóc –gaire– corrupte».

Em vingué al cap l'expressió inicial perquè no crec conèixer ningú, home o dona adults, que no siga, d'alguna manera racista, corrupte o matxista, potser les tres actituds socials més mal vistes des de la perspectiva d'allò que s'ha qualificat de correcció política. I quan dic ningú hi incloc també aquelles persones que rebutgen públicament (i que sovint lluiten en contra) el

racisme, la corrupció o el matxisme. Entenc que lluitar contra aquestes xacres socials no deixar de ser una manifestació, sens dubte benèvola i necessària, de les actituds que es combaten. És allò que escrigué Nietzsche i que sovint ens recordava en Ramon Barnils: «Qui passa la vida lluitant contra el drac, acaba per convertir-se en drac». Si no ens adonem de l'existència del racisme, de la corrupció o del matxisme en la nostra societat com a problema a combatre significaria que es tracta d'actituds innòcues. Només les persones *nodrides e fetes* en societats no racistes, no corruptes i no matxistes poden esdevenir persones aracistes, acorruptes i amatxites; i això, que jo sàbia, encara no s'ha vist en la història de la humanitat.

Tot això es podria resumir en la contesta que he adoptat ja fa anys quan algú em demana de manera directa si sóc racista, matxista o, amb menys freqüència, corrupte:... no gaire. La resposta no sempre es prou entesa, sembla que hom és més partidari d'intentar matisar aquests comportaments amb la conjunció adversativa '... però', o bé de rebutjar-los amb la negació, contundent i falsa, de 'Jo?, No! I ara!'), que no pas de l'adverbi matisador 'gaire'. Dit d'una altra manera, si bé intento no mostrar-me com a racista, corrupte o matxista, he nascut en una societat occidental caracteritzada, entre altres coses, pel racisme, la corrupció i el matxisme, xacres que només en les últimes dècades han minvat, massa lentament, d'intensitat. Vulgues no vulgues, i encara que mal m'estiga dir-ho, jo no sóc –gaire– corrupte, racista ni matxista; ...però en sóc.

La Franja de Ponent tindrà una Universitat Catalana d'Estiu

■ Guillem Chacon

A rel de l'atemptat que va patir l'Aula de Natura de l'Aiguabarreig s'han generat diverses respostes, des de campanyes de suport de les societats d'educació ambiental i tots els grups conservacionistes dels Països Catalans fins al Parlament de Catalunya i amb ell ajuntaments com el de Barcelona o Lleida. De tots però el projecte més transcendent en aquests moments és el que està organitzant l'Estació Biològica de l'Aiguabarreig amb l'Institut d'Estudis Catalans i la Universitat Catalana d'Estiu. Es

tracta de la Universitat Catalana d'Estiu de Ciències de la Natura, que tindrà lloc el vinent juliol de 2004 a Mequinensa.

Enguany però ja serà presentat a l'agost a la UCE de Prada de Conflent i a Mequinensa, com a preàmbul s'han preparat per aquest juliol les jornades «Estratègies de gestió i conservació d'ecosistemes fluvials» amb dinou ponències d'experts en àmbits com la bioenginyeria, la gestió o la fauna. La UCE de la Franja té un pressupost anual inicial d'uns 50.000 euros.

Sargantana arriba a Mequinensa i el Matarranya

■ G.C.

El passat 10 d'abril un concert de Quico el Célio, el Noi i el Mut de Ferreries a Mequinensa obria la Festa de l'Ebre, una festa que va durar 24 hores organitzada pel Casal Jaume I i l'Ajuntament de la vila. Un dels actes va ésser la presentació de la revista *Sargantana*, una revista d'oci, cultura i tendències que, a color i amb distribució mensual i gratuïta, es fa des de Tortosa per a les terres de l'Ebre.

Els Casals Jaume I des de la seua seu de Gandesa (Terra

Alta) se n'encarreguen de la distribució pels centres culturals i bars de la comarca del Matarranya i la vila de Mequinensa per així cobrir plenament totes les terres de l'Ebre. Des del passat abril doncs la Franja meridional disposa d'una nova publicació íntegrament en la nostra llengua.

SOM D'EIXE MÓN

Llengua, política i màgia

■ Francesc Ricart i Orús

Els hauré de demanar excuses perquè avui tornaré a parlar de coses amb què els he volgut distraure els últims temps: avui els parlaré de la llengua, amb el risc que assumeixo de no aportar-los res. I, amb franquesa, la veritat és que no en volia parlar de manera explícita en molt de temps, de la llengua, però, en llegir la crònica de Miquel Blanc que seguia el titular aquell que feia referència a la màgia i la nostra llengua, rectifico i em decideixo a tornar sobre la qüestió del català i més, encara, si tenim en compte els temps electorals que hem viscut.

No, no es tracta de màgia, no ens confonguem i Blanc bé prou que ho sap. Per a ells —els aragonesos— és tan natural funcionar en castellà en els actes formals, seriosos i cultes que no se'ls acud de cap de les maneres que algú pugui esperar fer servir cap altra llengua en aquests contextos. Per aquesta raó, des d'aquí, ja ens vam queixar del frau que va suposar l'absència del català a la jornada sobre les llengües a l'escola que es va celebrar a Fraga el mes d'abril. Aleshores no van ser suposats mags els causants de la desaparició del colom de l'escenari, ho van ser els responsables de la jornada en un excés de *bona educació* tal com sol passar en molts escenaris dels nostres països: fem-ho, parlem i actuem en castellà perquè no fos cas que molestéssim algú i a més com que el català no és ni oficial...

Aquestes setmanes, arreu han aparegut nombrosos articles que demostren, si més no, una sensibilitat important davant la problemàtica del català i les dificultatats per reeixir en els pròxims anys davant la pressió de l'altra llengua i la deserció de bona part dels usuaris, és a dir, de nosaltres mateixos. Els articulistes, que en bona part s'han mostrat pessimistes, crtiquen el *funcionament* lingüístic de la societat, les polítiques lingüístiques de les administracions i certifiquen la pressió del castellà i també la que

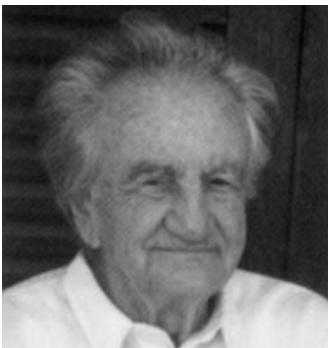
afegeix l'arribada important de contingents d'emigrants d'arreu.

La preocupació ens ha de mantenir alerta i cal buscar a cada territori fórmules per pressionar a qui calga per aportar recursos i aire a la nostra llengua. A la ciutat de València aquest mes de maig han complert amb convocatòries de manifestacions que ja han esdevingut ordinàries i, per això, de gran mèrit, em refereixo a la del 25 d'abril, convocada per Acció Cultural del País Valencià i a les Trobades de l'escola valenciana, convocades per la Federació d'Escola Valenciana que aplega milers i milers de xiquets i xiquetes, pares i mares de centenars de centres per reivindicar l'escola valenciana com a un instrument determinant per a potenciar la llengua. L'altre 25, el de maig, va suposar una bofetada a les aspiracions esmentades: el PP que és l'assot de la llengua valenciana ha tornat a guanyar al País Valencià; una cosa pitjor —ja ho veurem aviat— els ha passat a les Illes Balears on la bona feina pel català dels últims quatre anys del Pacte de progrés se'n pot anar en orris a partir dels resultats electorals. Del Principat, prou que se n'ha parlat del llum roig d'alarma que hi ha encès de fa molt temps perquè com més va més poc se sent parlar el català al carrer, un retrocés que té a veure i molt amb les polítiques lingüístiques dels últims anys.

I a la Franja? Els resultats autonòmics ens haurien de fer albirar esperances perquè es promulgues ben prompte la Llei de llengües. Ja es veurà. Ara bé, si l'interès per la llengua pròpia de les nostres comarques s'hagués de valorar per la presència dels compromisos sobre el català anunciats en els programes electorals dels partits polítics, no sé si les esperances podran anar gaire lluny. En els programes dels partits de Fraga —on hi ha més partits, segurament— no hi apareixia cap referència! Aleshores, quina haurà pogut ser la influència d'aquest apartat en les eleccions? Ho dic perquè a la Vall d'Aran, per exemple, hi havia qui demanava que només es votés els partits que defensessin l'aranès en els seus programes i això hauria d'haver estat també una cosa usual a les nostres poblacions..., però per a això cal pensar-hi i a les eleccions municipals de les poblacions de la Franja ni s'hi pensa, en aquestes coses. Per cert, de què coi estic parlant, de llengua o de política? Estic fet un embolic o potser és cosa de la màgia?

La guerra i la vida

■ Luis Beltrán

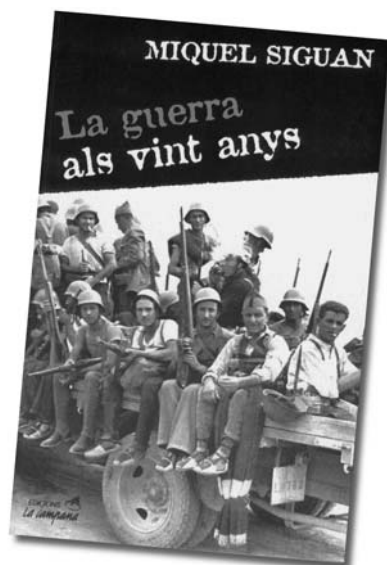
Miquel Siguan
La guerra als vint anys
Barcelona, 2002
La Campana
275 pàg.

El recent èxit de vendes de *Soldats de Salamina*, la novel·la de Javier Cercas duta al cinema, ha vingut a palesar un canvi substancial en l'actitud del gran públic envers la guerra civil espanyola. Eix canvi sembla indicar que les sis dècades llargues transcorregudes permeten un tractament distanciat, fins i tot frívol a voltes, en tractar-se d'un passat desactivat, envellit, sense capacitat per condicionar el present.

En aquest nou marc apareix un llibre singular, *La guerra als vint anys*, de Miquel Siguan. La seua singularitat resideix a què constitueix un relat testimonial d'esdeveniments rellevants de la guerra i, ahora, estan vistos amb un distanciament i clarividència inhabituals en aquest tipus de literatura. Com el mateix autor indica en un pròleg admirable, la guerra ha continuat oberta fins avui «en un front de paper imprès». Siguan se situa en un plànol superior, el de la comprensió de la naturalesa humana, del qual no està exempta la valoració d'uns successos dels quals en va ser partícip. Siguan era el 1938 un joveníssim estudiant de filo-

sofia, a qui la lleva d'aquell any va dur gairebé directament al front de Terol. Allí va ser adscrit a unes brigades anarquistes, integrades ja en l'Exèrcit Popular de la República. El seu testimoni posa de manifest la discriminació dels anarquistes envers els comunistes en el si de l'Exèrcit Popular, discriminació que va derivar en brutal repressió en casos com el de la 84a Brigada, bona part dels membres de la qual van anar a parar a l'escamot d'execució o a la presó, una volta dins de Terol (*Després de tomar Teruel, en la cárcel de Rubielos*). Queda també palesa, però, la deriva patètica de l'ideal anarquista entre la instauració per decret del comunisme llibertari i la necessitat de sotmetre's a la jerarquització i militarització de les seues columnes. I, finalment, mostra l'amargor de la derrota i de la descomposició de l'Exèrcit Popular. Tot això compon una imatge sintètica del drama escenificat pel segle XX, acompanyat d'una visió compromesa i ahora distancada d'aquest drama.

Amb tot, la dimensió testimonial no esgota el sentit d'aquest llibre. Aquest testimoni ve refermat en una curiosa prosa que l'atansa a la novel·la. De fet, es llegeix com una novel·la de formació, amb un personatge jove que va descobrint passa a passa, –millor, salt a salt– el món en què li ha tocat viure. Les contradiccions de les vides que poblen aquest testimoni ens indiquen que una altra veritat més profunda habita sota les aparences i les identitats reconegudes en l'entorn de la seua actualitat. Fins i tot els sabers estan sotmesos a eixa mirada crítica, especialment el saber llibresc, superat, un i altre cop,

per les lliçons de la vida quotidiana en les condicions excepcionals que una guerra ofereix. I això és el que fa aquest llibre gran, que no parla només d'una guerra sinó de totes les guerres «tant de les del passat com de les del futur».

Miquel Siguan (Barcelona, 1918) és professor emèrit de la Universitat de Barcelona. Psicolinguista, és autor de molts llibres sobre psicologia, llenguatge i bilingüisme, i expert de la UNESCO en temes educatius.

II Acampallengua de Ponent
LA FRANJA DE PONENT ★ 4,5 i 6 DE JULIOL 2003

zona d'acampada concerts
BRAMS
ENSALADILLA
QUICO EL CÈLIO
OPCIO K 95
LA CARRAU
ATZUKAK
i més!!
música popular

xerrades
fira d'entitats
chillout
zona dance

Arrens de Lleida
i El Montserrat

CAL
Comissió
Família
de la
FRANJA
DE
PONENT

Casals Jaume I
FRANJA DE PONENT

+ INFORMACIÓ: www.racocatala.com/franjadeponent • www.cal-llengua.org

Quaderns de les Cadolles

- 1 Josep A. Carrévalo *A soca d'orella*
 - 2 José Miguel Gràcia *Davall d'una olivera*
 - 3 Jesús Moncada *Cabòries estivals*
 - 4 Marià Lòpez Lacasa *Elements*
 - 5 David Albesa *Quin món més bèstia*
- EN PREMSA
- 6 Artur Quintana *La Vall de Balat*

Quaderns de les Cadolles és una col·lecció editada per l'Institut d'Estudis del Baix Cinca i l'Associació Cultural del Matarranya que pretén donar a conèixer textos literaris en català (reculls de contes i poesia, novel·la curta, assaig, teatre, etc.) d'autors originaris o relacionats amb qualsevol localitat de l'Aragó catalanòfon.

Des d'ací fem una crida als escriptors de les comarques de la Ribagorça, la Llitera, el Baix Cinca i el Matarranya perquè facen arribar les seues obres al consell editor de Quaderns de les Cadolles a través de les seues de les dues entitats culturals esmentades, per tal de programar, fins la tardor de 2003, els dotze volums que han de constituir la col·lecció. Les obres, un cop examinades pel consell editor –format per membres de les dues associacions que donen suport al projecte editorial– es publicaran, amb una periodicitat de dos mesos, en edició de butxaca amb un tiratge de 800 a 1200 exemplars i una extensió d'entre 50 i 80 pàgines.

